

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

โดยที่การรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบด้วย กำลังกาย สติปัญญาและทุนทรัพย์ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและศักยภาพในการผลิต ยิ่งกว่าการดำเนินกิจการเพียงลำพังตนเอง การรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมในรูปแบบนิติบุคคลจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การประกอบธุรกิจในแทบทุกแขนงมักจะกระทำในรูปแบบของนิติบุคคลทั้งสิ้น และที่นิยมจัดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ นิติบุคคลในรูปบริษัทจำกัด ⁽¹⁾ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการระดมทุนเพื่อแสวงหากำไรมาแบ่งปันกันในระหว่างผู้ถือหุ้น ทั้งนี้เพราะบรรดาผู้ถือหุ้นได้ทราบจำนวนเงินที่ตนต้องการลงทุนในรูปจำนวนหุ้นที่ถือที่แน่นอน ได้รับกำไรในรูปเงินปันผลในอัตราส่วนตามจำนวนหุ้นที่ถือ และมีความรับผิดชอบในหนี้สินโดยจำกัดจำนวนตามมูลค่าหุ้นที่ตนถือ นั่นคือไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้สินทั้งหมดของบริษัท

อนึ่ง นับแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมาปรัชญาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalistic Market Economy) ของ อัดัม สมิธ ได้มีอิทธิพลต่อการจัดระบบเศรษฐกิจในนานาอารยประเทศเป็นอย่างสูง ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเชื่อว่าสังคมจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการที่ปัจเจกชนในสังคมนั้นกระทำประโยชน์ที่สูงสุดให้แก่ตนเอง ⁽²⁾ ดังที่ อัดัม สมิธได้เคยกล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง "ทรัพย์สินประชาชาติ" (Wealth of the Nation) ที่ว่า

¹ นิวิญชัย สำเนาพันธ์, ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและกรรมการของบริษัทภายใต้หลักการไม่ค้ำนิงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัท, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ.2529, หน้า 13.

² ปรีชา สุวรรณทัต, "กฎหมายกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ", เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, 2532, หน้า 466.

"เมื่อมนุษย์แสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนด้วยตัวของตัวเองแล้ว มนุษย์ก็จะถูกจูงไปด้วยมือที่แลเห็นไม่ได้ เพื่อทำการให้บังเกิดผล อย่างหนึ่ง ซึ่งตัวมนุษย์เองก็มีได้ เจตนาไว้ว่าจะให้เกิดผลที่ว่าเป็น และผลในที่นี้หมายความถึงประโยชน์ของสังคมโดยรวมนั่นเอง"

เมื่อเป็นเช่นนั้น ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจึงเปิดโอกาสให้ปัจเจกชนได้ดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจโดยมีการแข่งขันโดยเสรี ^(๓) ซึ่งการแข่งขันในตลาดเสรีนี้จะเป็น สิ่งกำหนดอุปสงค์และอุปทานของสินค้าในสังคมนั้น อันมีผลทำให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นประชากร ส่วนใหญ่ในสังคมได้บริโภคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงในราคาที่ต่ำ ^(๔)

เนื่องจากอิทธิพลของการเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีซึ่งเน้นถึงการให้เสรีภาพ แก่บุคคลในการแสวงหาประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้นปรัชญาในการใช้กฎหมาย ในยุคศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 จึงยึดมั่นในแนวความคิดแบบเสรีนิยมในทาง กฎหมาย (Legal Laissez-Faire) ซึ่งไม่สนับสนุนให้รัฐใช้กลไกทางกฎหมายเข้าไป แทรกแซงเรื่องเศรษฐกิจหรือสังคม หรือหากจำเป็นให้แทรกแซงแต่น้อยที่สุด ^(๕)

แนวความคิดแบบเสรีนิยมทางกฎหมาย (Legal Laissez-Faire) นี้ น่าจะ ยังคงใช้ได้ดีในสังคมที่มีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน หากแต่ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเช่นในปัจจุบัน การเอารัดเอาเปรียบในเชิงธุรกิจได้เป็น อุปสรรคสำคัญต่อการแข่งขันโดยเสรี ดังนั้นรัฐจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงด้วย การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสังคม

³ Butler, Henry N., Legal Environment of Bussiness Government Regulation and Public Policy Analysis. U.S.A. : L 40 South-Western Publishing Co., 1987. PP. 11-13

⁴ Donfee, Thomas W., Bellace, Janice R., Cohen David B., and Rosoff, Arnold J. Bussiness and Its Legal Environment 2 nd. Edition, New Jersey: Prentice-Hall, Inc, Engle woodcliff 1987 p.295

⁵ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, "การแก้ไขปัญหาสังคมและเศรษฐกิจด้วยกฎหมาย : ปัญหากฎหมายเรื่องความยากจน" เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532. หน้า 650

แนวทางการแทรกแซงของรัฐ (Interventionism) นี้ได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีวิวิศวกรรมสังคม (Social Engineering Theory) ซึ่ง รอสโก พาวนด์ ได้ปรับปรุงทฤษฎีนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Jurisprudence) ขึ้นใช้ในสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 20 ด้วยแนวความคิดในการเน้นภารกิจของนักกฎหมายในการจัดระบบผลประโยชน์ต่างๆ ให้สมดุลย์ด้วยกลไกทางกฎหมายคล้ายกับเป็นนักวิศวกรรมสังคมที่มุ่งสร้างโครงสร้างสังคมใหม่ อันมีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างสูงสุดโดยให้เกิดความริ้วรานหรือสูญเสียน้อยที่สุด⁶ และด้วยผลของการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองประโยชน์ของสังคม (Social Legislation) นี้เอง ทำให้เกิดรัฐบัญญัติขึ้นเป็นจำนวนมากในยุคนั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายป้องกันสุขภาพและความปลอดภัยของสาธารณะ กฎหมายคุ้มครองแรงงานรวมทั้งกฎเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก⁷ สำหรับมาตรการบังคับของรัฐซึ่งใช้แก่การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ รัฐได้ใช้ทั้งมาตรการทางอาญา (Criminal Sanction) และมาตรการอื่นซึ่งมิใช่ทางอาญา (Non Criminal Sanction) การใช้มาตรการทางอาญาบังคับแก่การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของรัฐนั้นเนื่องมาจากบทบาทของธุรกิจในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อการกระทบความสงบสุขของบุคคลในสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดความจำเป็นในการนำมาตรการทางอาญามาใช้ในกฎเกณฑ์ทางธุรกิจ ในส่วนของการใช้มาตรการอื่นซึ่งมิใช่ทางอาญานั้น อาจได้แก่การนำวิธีการบังคับทางปกครอง (Administrative Sanction) มาใช้บังคับ เช่น การใช้โทษปรับ (Fines), การลบล้าง หรือตัดสิทธิ (Dissolution or Disqualification), การประกาศโฆษณาความผิดต่อสาธารณชน (Publicity), การสั่งห้ามหรือให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (Injunction), การสั่งเพื่อการป้องกัน (Preventive Order), การภาคทัณฑ์ (Probation) และคำสั่งที่เกี่ยวกับระเบียบภายใน (Internal Discipline Order) เป็นต้น

⁶ ปรีชา สุวรรณทัต, อ้างแล้ว, หน้า 462

⁷ Williams, Glanville, Textbook of Criminal Law. London : Stevens and Sons Limited, 1978.- P. 905

อนึ่ง เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจส่วนใหญ่นิยมจัดทำในรูปแบบของนิติบุคคล ดังนั้นเมื่อมีการใช้มาตรการทางอาญากับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ จึงเกิดปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลว่า นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาหรือไม่ โดยที่นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นแต่ดั้งเดิมว่า นิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดทางอาญาได้ เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีตัวตน ไม่มีชีวิตจิตใจ จึงไม่สามารถกระทำหรือแสดงเจตนาอันเป็นความผิดทางอาญาได้ แต่ต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้นการประกอบการค้าพาณิชย์ต่างๆล้วนแต่ทำในรูปแบบของนิติบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้นหากยังคงถือแนวความคิดดั้งเดิมว่านิติบุคคลไม่อาจรับผิดทางอาญาได้แล้ว อาจเกิดผลที่ไม่พึงปรารถนาได้ แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลจึงเริ่มเปลี่ยนไป โดยเห็นความจำเป็นของการลงโทษนิติบุคคล

ในการพิจารณาถึงปัญหาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลนั้น ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างระบบกฎหมาย Civil Law และ Common Law ดังนี้ เนื่องจากนักนิติศาสตร์ในกลุ่ม Civil law ^(๘) เห็นกันว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ซึ่งว่าด้วยการลงโทษบุคคลซึ่งกระทำความผิดในสังคม การพิจารณาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลจึงต้องพิจารณาว่า ผู้นั้นได้กระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายและสังคมควรจะทำหนัการกระทำนั้นหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดทางอาญานั้นเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดทางอาญาต่างๆ ไปแล้ว ปรากฏว่าผู้ที่จะมีชีวิตได้ต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ^(๙) เนื่องจากนิติบุคคลเป็นเพียงสิ่งซึ่งกฎหมายได้สมมุติขึ้นตาม Fiction Theory ในทางตรงข้าม ในการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามระบบกฎหมาย Common law ^(๑๐) เนื่องจากกฎหมายของระบบ Common law นี้ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดเกี่ยวกับสภาพนิติบุคคล ซึ่งถือว่านิติบุคคลมีตัวตนแท้จริงแจกเช่นบุคคลธรรมดาต่างๆ ไปตาม Realistic Theory หรือ Organic Theory ดังนั้นการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล จึงมิได้แตกต่างไปจากการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังที่ปรากฏว่าศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้

^๘ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, อ้างแล้ว, หน้า 63-71.

^๙ คณิต ฦ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525, หน้า 2-3.

^{๑๐} สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, อ้างแล้ว, หน้า 24-62.

พิพากษาให้นิติบุคคลรับผิดฐานหลอกลวง และแสดงบัญชีเท็จ⁽¹¹⁾, ความผิดฐานฉ้อโกง⁽¹²⁾ และความผิดฐานแจ้งรายการประเมินภาษีอันเป็นเท็จ⁽¹³⁾ เป็นต้น ในประเทศไทยนั้น ได้มีการยอมรับแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลที่ว่า นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาได้ตามแนว Common Law ดังปรากฏตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งกำหนดความรับผิดแก่นิติบุคคลโดยตรง อาทิเช่น พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2535 มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า "บริษัทจำกัดใดไม่มีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1138 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท" * นอกจากนี้แนวคำพิพากษาของศาลได้มีแนวโน้มในการวินิจฉัยให้นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาเป็นการทั่วไป (Full Criminal Liability)⁽¹⁴⁾ นั่นคือ นิติบุคคลสามารถรับผิดทางอาญาได้ในทุก ๆ กรณี ดังปรากฏจากที่ศาลได้วินิจฉัยให้นิติบุคคลรับผิดในความผิดฐานหมิ่นประมาท⁽¹⁵⁾, ความผิดฐานปลอมเอกสารและใช้เอกสารปลอม⁽¹⁶⁾, ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน⁽¹⁷⁾, ความผิดฐานเลียนเครื่องหมายการค้า⁽¹⁸⁾, ความผิดฐานปลอมเครื่องหมายการค้า⁽¹⁹⁾, ความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน⁽²⁰⁾, เป็นต้น

¹¹ คดี D.P.P.V. Kent and Sussex Contractors Ltd. K.B.146 (1944)

¹² คดี R. V. I.C.R Haulage Ltd. K.B.551 (1944)

¹³ คดี Moore V. I. Bresler Ltd. 2 All E.R.515 (1944)

* นอกจากนี้ยังปรากฏตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535, และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ.2535 เป็นต้น

¹⁴ Khemchai Chutiwongse. "Section 3, Report of The Course, Summary Report of The Rapporteur Session 4" UNAFEI. April, 1987. p.264

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 265/2473

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 448/2513

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 47/2518

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 787-788/2506, 1586/2519

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1731/2506, 1591/2513

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 378-379/2517

อนึ่ง เนื่องจากสภาพที่แท้จริงของนิติบุคคลไม่อาจกระทำหรือแสดงเจตนาใด ๆ ได้ด้วยตนเอง การกระทำและแสดงเจตนาของนิติบุคคลจะต้องกระทำโดยผ่านผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้นเมื่อปรากฏการกระทำความผิดทางอาญาของนิติบุคคล จึงทำให้เกิดปัญหาที่น่าสนใจว่าผู้แทนนิติบุคคลจะต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลแค่ไหนเพียงไร

โดยที่ในปัจจุบันนี้ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดองค์กรของนิติบุคคล นิติบุคคลในทุกวันนี้มีองค์กรซึ่งใหญ่โตมากขึ้น มีส่วนประกอบซึ่งเป็นบุคคลากรเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในบางครั้งการกระทำความผิดบางอย่างของนิติบุคคลจึงยากที่จะพิสูจน์ว่าเป็นการกระทำของผู้ทำการแทนนิติบุคคลและทำให้ไม่สามารถเอาผิดกับบุคคลดังกล่าวได้ อันมีผลทำให้การลงโทษทางอาญาไม่ได้ผลจริงจัง ทั้งนี้เพราะรัฐอาจใช้มาตรการทางอาญาได้ เฉพาะกับนิติบุคคลซึ่งมีสภาพที่แท้จริงเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดความพยายามในการนำตัวบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องหรือต้องรับผิดชอบจากการกระทำความผิดอาญาของนิติบุคคลเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคล แต่การพิสูจน์การกระทำและเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลกระทำได้ยาก เนื่องจากบทบาทและหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลเป็นเรื่องการจัดองค์กรภายในของนิติบุคคลซึ่งยากที่บุคคลภายนอกจะล่วงรู้ ดังนั้นจึงได้มีการนำบทบัญญัติเรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา มาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาของนิติบุคคล ดังเช่นปรากฏตามพระราชบัญญัติมาตรา ซึ่ง ตวง วัด พ.ศ. 2486 พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2521, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นต้น * ซึ่งมีบทบัญญัติส่วนใหญ่ในลักษณะดังนี้

* นอกจากพระราชบัญญัติข้างต้น ยังปรากฏตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505, พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2518, พระราชบัญญัติประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนทำงาน พ.ศ. 2528, พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน, ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นต้น

"ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น" *

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาแตกต่างจากข้อสันนิษฐานความรับผิดทางแพ่งที่ว่า ข้อสันนิษฐานทางอาญาเป็นการนำมาตรการทางอาญาซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามหลักประกันในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาใช้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย อันมีผลทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีภาระในทางคดีเพิ่มมากขึ้นคือต้องรับภาระการพิสูจน์บางประเด็นแทนที่จะเป็นหน้าที่ของโจทก์ดังคดีทั่วไป** และถูกตัดสิทธิไปบางอย่างเช่น สิทธิที่จะไม่ให้การ*** ดังนั้นการนำข้อสันนิษฐานในคดีอาญามาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้รัฐสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้นจึงต้องมีความชอบธรรมตามหลักกระบวนการนิติธรรม (Due Process) อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเกิดปัญหาขึ้นว่าการบัญญัติกฎหมายสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เช่นที่ปรากฏในกฎหมายในปัจจุบันนั้นมีการตรวจสอบความชอบธรรมหรือไม่และควรใช้หลักหรือมีแนวทางอย่างไรในการตรวจสอบความชอบธรรมของการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล นอกจากการใช้กึ่งสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาเป็นเครื่องมือลงโทษผู้แทนนิติบุคคลแล้ว ยังมีวิธีอื่นที่เหมาะสมอีกหรือไม่ในการจัดให้ผู้แทนนิติบุคคลร่วมรับผิดกับการกระทำความผิดทางอาญาของนิติบุคคล

* พระราชบัญญัตินี้มีนัยเชื่อเพลิง พ.ศ. 2527 มาตรา 27

** โดยทั่วไปแล้ว การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐที่จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้ตามมาตรฐานจนปราศจากเหตุอันควรสงสัยตามควร เพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยอันเป็นไปตามหลักกฎหมายสากลและหลักประกันตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 28 และมาตรา 29 ประมวลกฎหมายทางอาญามาตรา 2, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 174 และมาตรา 229 ประกอบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1512/2482 เป็นต้น

*** เมื่อบุคคลมีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมายนั้น บุคคลนั้นมีทางเลือก (สิทธิ) ได้ 2 ประการ คือ ประการแรกใช้สิทธินั้นและอีกประการคือ ไม่ใช้สิทธินั้น แต่ข้อสันนิษฐานในคดีอาญานี้ทำให้บุคคลถูกตัดทางเลือกประการที่สองออกไป เท่ากับถูกบังคับให้ต้องใช้สิทธิประการแรกเท่านั้น ซึ่งการถูกบังคับเช่นนี้ไม่แตกต่างอะไรกับการมีหน้าที่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จากสิทธิที่มีอยู่เดิมถูกเปลี่ยนเป็นหน้าที่ไปโดยปริยาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ในการกำหนดขอบเขตการวาง
 ข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เพื่อให้มีความชอบธรรมและเสนอ
 แนวทางการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับ การวางข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของ
 ผู้แทนนิติบุคคล

1.3 แนวความคิดของการวิจัย

ในปัจจุบันนี้มีกฎหมายกำหนดข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญา ของผู้แทนนิติบุคคล
 เป็นจำนวนมาก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล
 ซึ่งมีฐานะเป็นผู้แทนนิติบุคคล และเนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีขอบเขตที่กว้างเกินความ
 จำเป็นจึงควรมีการจำกัดขอบเขตตามหลักกระบวนการนิติธรรม (Due Process of Law)

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งหัวข้อของการศึกษาออกเป็น 5 บทโดยบทที่ 1 เป็นบทนำ
 ซึ่งเสนอสภาพและความสำคัญของปัญหาเป็นสำคัญ บทที่ 2 กล่าวถึงความรับผิดชอบทางอาญา
 ของผู้แทนนิติบุคคล โดยศึกษาประเด็นความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล และผู้แทนนิติบุคคล
 เป็นสำคัญ บทที่ 3 กล่าวถึงข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายไทย โดยศึกษา
 ถึงแนวคิดทางทฤษฎี เหตุผลในการกำหนดข้อเสนอพื้นฐานขึ้นใช้ในคดีอาญา และศึกษาประเด็น
 ความชอบธรรมในการกำหนดข้อเสนอพื้นฐานทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายไทย และกฎหมายต่าง
 ประเทศ บทที่ 4 กล่าวถึงข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล โดย
 ศึกษาถึงขอบเขตการบังคับใช้ข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เหตุผล
 ในการกำหนดข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล และกรณีศึกษาซึ่งเป็น
 ปัญหาจากการใช้ข้อเสนอพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล บทที่ 5 เป็นบทสรุป
 และข้อเสนอแนะ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางนิติศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิจัยกฎหมายและข้อมูลลำดับรองอันได้แก่ บทความ, หนังสือ, และคำพิพากษาของไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์เป็นสำคัญ

1.6 ประโยชน์ซึ่งคาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- เพื่อวางขอบเขตอย่างกว้าง ๆ ของการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลตามหลักศุภนิติธรรม
- เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล
- เพื่อเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล
- เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ ในอันที่จะได้มีการศึกษาถึงปัญหาการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล และมีการพัฒนากฎหมายสาขานี้สืบไป